

VIRTUAL OLAM VA UNING YOSHLAR TARBIYSIGA TA'SIRI

Jalilova Muhayyo

Andijon Davlat Universiteti Ijtimoiy

Iqtisodiyot fakulteti talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada, virtuallashuvning yashash tarzimizga, jamiyatimiz rivojiga va shaxsiy hayotimizga ta'siri haqida gapiriladi. Buning bilan birga, "virtual olam"ning o'zi nima, u bizning hayotimizga qanday ta'sir qiladi va faqat salbiy ta'siri bormi yoki aksincha kabi savollar bu maqolada o'rganiladi.

Kalit so'zlar: Internet, virtual borliq, tobelik, elektron o'yinlar, kompyuter texnologiyalari, ommaviy kommunikatsiyalar.

Yashab turgan zamonimizda kompyuter texnologiyalari o'z rivojiga qarab tezlik bilan harakatlanmoqda. Bu rivojlanishning ildamligi aniq ko'rsatilgan bo'lsa-da, uning salbiy ta'sirlariga ham ega bo'lishimiz kerak. Internetning imkoniyatlari bilan tanishgan har bir kishi, uzoq va yaqin maqsadlari uchun undan foydalanadi. Bunday maqsadlari o'ziga xos bo'lib, ba'zi holatlarda, odamlar haqiqiy dunyodan o'zlarini virtual olamga olib keladi¹.

O'smir yoshlarimiz hozirgi kunda kompyuter o'yinlari, Telegram va boshqa ko'plab ijtimoiy tarmoqlar kabi platformalar bilan intensiv tarzda bog'liq bo'lib, ularning juda katta salbiy ta'sirini ko'rsatishiga guvohlik qilmoqdalar. Bu tarmoqlarning tobega tushgan yoshlarimizda tashqi olam bilan uzulish hissiyotining kuchayib ketayotganligini ham kuzatishimiz mumkin. Internet tarmoqlariga bo'lgan qiziqish inson psixologiyasiga ham ta'sir ko'rsatadi. Bu ta'sir asosan insonning jizzaki bo'lib qolishi, xotira qisilishi, depressiya va haqiqiy dunyodan virtual olamga o'tish bilan bog'liq muhim holatlarda o'z ifodasini topadi. Ular tashqi dunyodagi voqeliklarga bo'lgan qiziqishlariga e'tibor qaratmay, shu bilan birga, bu masalalarni ko'rsatmaydilar, chunki bu mavzuda ular uchun ahamiyatsizdir. Bu yoshlar uchun tashqi dunyodagi insonlar bilan muloqot qilish o'zgarib boradigan masala hisoblanadi.

Yoshlarimiz ko'p hollarda ota-onasi tomonidan cheklanib qolgan yoki taqiqlangan saytlarga kirib tushishga oid o'zaro guvohnoma topadilar. Bu saytlarda, ular o'z o'zlariga zararli bo'lgan kontentni ko'rish, turli xil jangovor o'yinlarni o'ynash imkoniyatiga ega bo'lishlari mumkin. Bundan tashqari, shunday saytlarda yoshlar uchun mustaqil fikrlash, o'zining fikrlarini ifoda qilishga majbur emasligi kabi muammolar paydo bo'ladi. Bu qandaydir, bu tur saytlarga kirib qolgan yoshlar o'zlariga bo'lgan ishonchlarini yo'qotish va o'z hayotlarida muvofaqiyatsizliklarga uchrashishlari mumkin.

Ushbu tarmoqlar yoshlar ongini tez-tez o'ziga tortadilar, bu olamga tushib qolgan insonlar uchun kunlar tez o'tib ketadi. Bizning yoshlarimiz kompyuter texnologiyalarining rivojlanishi va ular uchun keng imkoniyatlar ochilishi bilan quvonarli holatda yashayotgan, lekin har bir narsada ham me'yor va intizomli bo'lish lozim. Avvalo, bolalarga tarbiya berayotganda ularning o'zlarini o'zgartirmagan bo'lishi

¹ Utanova. U. (2021) "KOMPYUTER AXBOROT MADANIYATI" SUBMADANIYATNING VUJUDGA KELISHI. Komoliddin Behzod nomidagi Milliy rassomchilik va dizayn instituti Axborotnomasi ilmiy-amaliy jurnali 62-66 bet

kerak. Kattalar ko'p hollarda bolalarga kompyuter va telefonlardan bo'lmagan deyishadi, ammo ular ham shu vositalardan foydalanishadi. "Qush uyasida ko'rganini qiladi" deyiladi, ya'ni bolalar o'zlari ko'rgan narsalarni amalga oshirishadi². Bunday holatda kattalar o'zlari amal qilmaydigan narsalarni bolalari ichiga olishishadi, bu esa g'alizlik emas. Yangi tarbiya hikoyalari ko'rsatganicha, bu usulda bolalar telefonga qiziqish qilganda, ularni boshqa joyga yo'naltirish mumkin. Bu xususda o'zaro fikrlashish va o'zaro kelishuv yordam beradi, shuningdek, bu tarzda o'tgan fikrlar sog'lom bo'lishi mumkin.

Shu sababli, kattalar yoshlarga ularning virtual olamdan olib keladigan foydali va salbiy jihatlarini tushuntirish va internetdan oqilona foydalanishni o'rgatish juda muhimdir. Bolaga ota-onasi yaxshi imkoniyatlar berish maqsadida, kompyuter sotib olib berganlarida, ular o'z foydalanish miqdorini ko'paytirib, shuningdek, kompyuterda narsalar ko'rish va foydalanishni o'rganish uchun e'tiborini ko'paytirish talab qilinadi. Bu holatda, ota-onalar o'z farzandlarining internetda nima qilishiga va uning kompyuterida zararli narsalar bo'lishi mumkinligiga e'tibor berishi lozim³. Bunday qilib, yoshlar internetdan foydalanish madaniyatini o'rgatish juda muhimdir.

Internet tarmoqlari hayotimizda juda ko'p qulayliklarni keltirib chiqardi, ammo ba'zi hollarda internetdan juda ko'p foydalanish salbiy holatlarni keltirib chiqarishi ehtimol. Bu haqda zamonaviy pedagoglar va psixologlar hali kelishishmagan, chunki bu mavzuga doir ko'plab muammolar va savollar mavjud. Ba'zi ota-onalar internetdan yoki kompyuter va telefonlardan farzandlariga zarar yetkazishini, boshqalar esa buning aksini aytishadi.

Kompyuter va axborot kommunikatsiya texnologiyalari yoshlar o'rtasidagi o'z ta'lim va rivojlanishning muhim qismini tashkil etadi, ammo ularning qo'rqinlarini va xavf-hatlarning oldini olish uchun doim ko'z qarashi va o'rgatish zarur. Shuningdek, yoshlar internet olamining haqiqiy olamdan farqliklarini tushunishiga va uning manbalarini to'g'ri tushuntirishga yordam berish lozim.

Xulosa qilganda, yoshlar zamon bilan hamnafas yashash, fan-texnika yutuqlari bilan tanishib borish zarur. Bu kun davrining talablari, lekin uning salbiy jihatlarini ham qondirish kerak. Axborotlardan foydalanishni o'rgatayotganda, uning qulayliklari bilan birga salbiy jihatlarini haqida ham tushuntirib o'tish maqsadga muvofiq. Yoshlar internetdan foydalanishda sog'liqni saqlashga e'tibor qaratadilar. Yoshlar bu tarmoqlardan foydali maqsadlarda foydalanishni o'rganadilar⁴. Yoshlar zamonga mos ravishda yashash, yangi texnologiyalarni o'rganish kerak, ammo uning zararli tomonlaridan ham gaplashish lozim. Axborotlar foydalanishni o'rgatishda, ularning foydalanishini qulay qilish va shuningdek, uni qanday qo'llab-quvvatlashni o'rgatish ham kerak. Yoshlar internetdan foydalanishda sog'liqni saqlashga e'tibor qilish kerak. Yoshlar doimiy ravishda zamon bilan birga yashash, yangi texnologiyalarga oson moslashish lozim, lekin uning salbiy tomonlarini ham nazarda tutish kerak. Axborotlardan foydalanishni o'rgatishda ularni foydalanishni qulay qilish va shuningdek, uning salbiy tomonlarini ham o'rganish kerak. Yoshlar internetdan foydalanishda sog'liqni saqlashga e'tibor qilishadi.

² Мусахоновна Қ. Л. УЗЛУКСИЗ ТАЪЛИМ ТИЗИМИДА БИОЛОГИЯ ФАНИДАН САМАРАДОРЛИККА ЭРИШИШДА ЭЛЕКТРОН ТАЪЛИМИЙ ВОСИТАЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШНИНГ ИЛМИЙ-АМАЛИЙ АСОСЛАРИ //Science and innovation. – 2022. – Т. 1. – №. В3. – С. 577-585.

³ Dzhuraev R. K., Karakhanova L. M. Model of the organization of research activities of 10th grade students in teaching physics and biology //International journal of discourse on Innovation, integration and education. – 2021. – Т. 2. – №. 01. – С. 296-300.

⁴ ДЖУРАЕВ Р. Х., КАРАХАНОВА Л. М. Модель организации исследовательской деятельности учащихся 10 классов при преподавании физики и биологии //International journal of discourse on Innovation, integration and education. – 2021. – Т. 2. – №. 1. – С. 295- 299.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Utanova. U. (2021) "KOMPYUTER AXBOROT MADANIYATI" SUBMADANIYATNING VUJUDGA KELISHI .Komoliddin Behzod nomidagi Milliy rassomchilik va dizayn instituti Axborotnomasi ilmiy-amaliy jurnali 62-66
2. Мусахоновна Қ. Л. УЗЛУКСИЗ ТАЪЛИМ ТИЗИМИДА БИОЛОГИЯ ФАНИДАН САМАРАДОРЛИККА ЭРИШИШДА ЭЛЕКТРОН ТАЪЛИМИЙ ВОСИТАЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШНИНГ ИЛМИЙ-АМАЛИЙ АСОСЛАРИ //Science and innovation. – 2022. – Т. 1. – №. В3. – С. 577-585.
3. Dzhuraev R. K., Karakhanova L. M. Model of the organization of research activities of 10th grade students in teaching physics and biology //International journal of discourse on Innovation, integration and education. – 2021. – Т. 2. – №. 01. – С. 296-300.
4. Ибрахимов, Б. (2023). НИ ВЕСЕЛОВСКИЙ КАК ИССЛЕДОВАТЕЛЬ СРЕДНЕЙ АЗИИ. *Interpretation and researches*, 1(4).
5. G'ulomjonov, O. (2023). OILAVIY HUQUQLARNI AMALGA OSHIRISH VA OILAVIY MAJBURIYATLARNI BAJARISH. *Namangan davlat universiteti Ilmiy axborotnomasi*, (7), 856-860.
6. Абдуллаев, А. Н. (2020). SOCIAL AND ECONOMIC FACTORS OF COUVOLUTION PROBLEMS. *Scientific Bulletin of Namangan State University*, 2(8), 150-155.
7. Tolibjonovich, M. T., & Rahimjon o'g'li, G. O. (2021). Prerequisites For The Development Of A Leasing Mechanism In Public-Private Partnership. *International Engineering Journal For Research & Development*, 6 (SP), 5.
8. ДЖУРАЕВ Р. Х., КАРАХАНОВА Л. М. Модель организации исследовательской деятельности учащихся 10 классов при преподавании физики и биологии //International journal of discourse on Innovation, integration and education. – 2021. – Т. 2. – №. 1. – С. 295-299.